

УДК 343.121.4(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2023-2-6-5>**Мудрецька Ганна Володимирівна,**

кандидат юридичних наук

*(Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8203-1710>

РЕАЛІЗАЦІЯ УЧАСНИКАМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У статті проаналізовано окремі питання реалізації учасниками кримінального провадження права на доступ до матеріалів досудового розслідування. Визначено, що право учасників кримінального провадження на доступ до матеріалів досудового розслідування є необхідною умовою забезпечення їх конституційних прав, свобод і законних інтересів у кримінальному провадженні.

На підставі окреслених проблемних аспектів визначено, що процесуальний порядок надання доступу до матеріалів досудового розслідування містить низку проблем практичного характеру, вирішення яких сприятиме ефективному виконанню завдань кримінального провадження в цілому.

Ключові слова: кримінальне провадження, досудове розслідування, учасники кримінального провадження, доступ до матеріалів досудового розслідування.

Постановка проблеми. Право учасників кримінального провадження на доступ до матеріалів досудового розслідування є вагомим в аспекті забезпечення конституційних прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження; повного, всебічного та об'єктивного дослідження обставин кримінального провадження; реалізації принципу змагальності; охорони прав і законних інтересів особи. Реалізація прав і обов'язків учасниками кримінального судочинства здійснюється шляхом їх діяльності, яка є важливою гарантією забезпечення їх прав та інтересів. Положення чинного КПК України не відзначаються чіткістю та послідовністю у визначенні правосуб'єктності кожного учасника кримінального провадження щодо можливості відстоювання своїх прав і законних інтересів.

Як зазначено в абзаці 8 підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення КСУ (Перший сенат) у справі від 22 січня 2020 року № 1-р(П)/2020, право особи на доступ до інформації, гарантоване статтею 34 Конституції України, не є абсолютним і може підлягати обмеженням. Такі обмеження мають бути винятками, які передбачені законом, переслідуючи одну або декілька законних цілей і бути необхідними в демократичному суспільстві. У разі обмеження права на доступ до інформації законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію вказаного права та не порушувати сутнісного змісту такого права [1]. Цілком очевидно, що державного захисту прав і свобод потребують усі без винятку учасники кримінального провадження незалежно від процесуального статусу, позиції, зацікавленості в результатах вирішення кримінального провадження. Для забезпечення активного та сумлінного виконання учасниками кримінального провадження своїх обов'язків щодо сприяння в досягненні його завдань державі необхідно створити надійну систему гарантій їхніх

прав, яка має спиратись на засади кримінального провадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи проблематику доступу до матеріалів досудового розслідування в кримінальному провадженні, науковці звертали увагу переважно на розгляд окремих проблем реалізації кримінальних процесуальних норм, які регулюють порядок досудового розслідування в цілому. Так, однією з ґрунтовних праць щодо дослідження процесуального порядку надання доступу до матеріалів досудового розслідування є дослідження В.А. Осмолян, у якому автором на підставі аналізу положень КПК 1960 р. розкрито сутність та правову природу поняття ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, деталізовано коло учасників кримінального судочинства, які мають право на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи; визначено рівень доступу кожного учасника кримінального процесу до інформації та розкрито умови ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи [2]. Окремим питанням доступу до матеріалів досудового розслідування учасників кримінального провадження присвячена робота Н.Л. Боржецької, у якій досліджено процесуальний порядок відкриття матеріалів іншій стороні у випадку закінчення досудового розслідування зверненням до суду з клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру, процедуру відкриття матеріалів іншій стороні, яка передбачена ст. 290 КПК України [3]. О.В. Бойко з позицій комплексного дослідження сутності та порядку реалізації права на справедливий судовий розгляд у кримінальному судочинстві України визначає, що передумовою забезпечення справедливості судового розгляду є надання стороні захисту повної та детальної інформації про висунуте обвинувачення та його правову характеристику [4]. Проблемні питання під час надання стороною обвинувачення доступу до матеріалів кримінального провадження підіймає

Т.Ю. Марченко, зокрема права підозрюваного, обвинуваченого мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту, у розрізі європейських стандартів із прицілом на особливості реалізації даного права в кримінальному провадженні України; із позицій усталеної прецедентної практики ЄСПЛ [5]. О.О. Торбас визначає процедуру відкриття матеріалів іншій стороні, дослідив процесуальне становище прокурора при відкритті матеріалів іншій стороні [6].

Утім, на монографічному рівні досліджувалися лише окремі питання надання доступу до матеріалів кримінального провадження. Крім того, незважаючи на те, що законодавство України містить низку важливих положень, які регулюють питання доступу до матеріалів досудового розслідування сторони захисту (ч. 1 ст. 221, ч. 10 ст. 290 КПК України та ін.), залишається актуальною та потребує наукового розв'язання низка проблем, зокрема тих, що стосуються реалізації різними учасниками кримінального провадження права на доступ до матеріалів досудового розслідування.

Метою статті є аналіз основних проблемних питань, які виникають під час реалізації учасниками кримінального провадження права на доступ до матеріалів досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. На законодавчому закріпленні поняття «учасники кримінального провадження» існують різні доктринальні погляди щодо співвідношення понять «суб'єкти кримінального процесу» та «учасники кримінального процесу». Так, Є.Г. Коваленко та В.Т. Малярєнко стверджують, що ці поняття є тотожними за своїм змістом, але, на думку авторів, слід вживати термін «учасники кримінального процесу», оскільки кримінально-процесуальний закон називає суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності як учасників процесу, наділяючи їх тими чи іншими правами та обов'язками [7, с. 56]. В.Г. Пожар вказує, що глибокий аналіз цих понять дає можливість стверджувати, що з теоретичної точки зору найбільш широким є поняття «суб'єкти кримінального провадження». Зокрема, до кола суб'єктів кримінального провадження належать: суд, слідчий суддя та учасники кримінального провадження. До учасників кримінального провадження КПК відносить усіх суб'єктів, які беруть участь у кримінальному провадженні, крім суду, судді та слідчого судді (п. 25 ст. 3 КПК) [8, с. 468]. Ми підтримуємо позицію Ю.І. Азарова щодо необхідності розглядати класифікацію учасників кримінального провадження, в основі якої знайшли своє відображення інтереси учасників кримінального провадження, з огляду на принцип змагальності кримінального процесу. Такий підхід спостерігається і в чинному КПК (п. 19 ч. 1 ст. 3, п. 25 ч. 1 ст. 3 та ін.) [9, с. 112]. Виходячи зі змісту п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, до учасників кримінального провадження відносяться: 1) суб'єкти кримінального провадження з боку сторони обвинувачення: слідчий, дізнавач, керівник органу досудового розслідування, керівник органу дізнання, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених КПК; 2) учасники кримінального провадження з боку захисту: підозрюваний, особа, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні

представники; 3) особи, які мають та обстоюють у кримінальному процесі власні інтереси: потерпілий, його представник і законний представник, цивільний позивач, його представник і законний представник, цивільний відповідач і його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію); 4) особи, які сприяють кримінальному судочинству та правосуддю: заявник, у тому числі викривач, свідок і його адвокат, понятій, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, секретар судового засідання, судовий розпорядник [10].

Перелічені учасники наділяються відповідним процесуальним статусом і є учасниками кримінального провадження. При цьому загальним для них є те, що всі вони в тій чи іншій формі беруть участь у кримінальному провадженні, вступають між собою в процесуальні правовідносини і тому є учасниками.

Під час дослідження правового механізму реалізації учасниками кримінального провадження, які сприяють досягненню його завдань на доступ до матеріалів досудового розслідування, можна побачити суттєвий вплив на вказаний процес системи засад кримінального судочинства. Однак, як слушно зауважує О.П. Кучинська, існує ціла низка чинників, які негативно впливають на активну участь у кримінальному провадженні осіб, які в силу закону зобов'язані сприяти досягненню його завдань [11, с. 297]. Зокрема, така позиція законодавця обумовлена тим, що особи, які здійснюють допоміжну кримінально-процесуальну функцію, не можуть мати особистого інтересу під час здійснення кримінального провадження, а відтак, мають значно вужчий перелік прав. При цьому О.В. Шпотаківська наголошує, що для визнання законного інтересу важливо, щоб він не був протиправним, не суперечив закону [12, с. 9]. Досліджуючи реалізацію конституційного права особи на судовий захист у досудовому провадженні О.Г. Шило зауважує, що «...законні інтереси притаманні всім суб'єктам кримінально-процесуальних відносин. Вони є й у суб'єктів, які беруть участь у провадженні епізодичну участь, йому сприяють. Не маючи особистої зацікавленості у вирішенні справи, такі особи водночас мають законні інтереси, які пов'язані саме зі здійсненням провадження» [13, с. 137–138]. При цьому, на переконання І.А. Тітко, правотворець веде мову про «законний інтерес» як про категорію, що існує паралельно з суб'єктивними правами, але, як і останні, є об'єктом гарантування та захисту з боку держави. Адже, незважаючи на поширене розуміння словосполучення «права та законні інтереси», як правового кліше, «застосування засобів та способів лінгвістичного дослідження тексту нормативно-правових актів дає можливість ставити питання про розмежування зазначених категорій та наявність відмінностей у їх правовій природі» [14, с. 22]. Тож хоча у свідка та його адвоката, спеціаліста, експерта, інших суб'єктів, які беруть участь у кримінальному провадженні епізодичну участь, відсутня зацікавленість у результатах вирішення кримінального провадження, але в таких учасників не відсутній власний інтерес під час участі в кримінальному провадженні, відповідно вони можуть бути зацікавленими в отриманні доступу до матеріалів досудового розслідування для ознайомлення в тій частині, що стосується їхніх інтересів.

Якщо розглядати процесуальний статус потерпілого крізь призму принципу змагальності сторін під час реалізації ним права на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, можна стверджувати про звуження прав і процесуальних можливостей у порівнянні зі сторонами кримінального провадження. М.О. Ноздріна з цього приводу зазначає, що потерпілий повинен стати більш активним учасником кримінального провадження. Його процесуальні можливості повинні бути в більшому ступені використані в інтересах встановлення істини, у здійсненні правосуддя. Кожна людина, яка стала жертвою злочину, повинна не тільки добре знати свої процесуальні права, але і вміти вчасно та правильно їх застосовувати. Це необхідно для того, щоб з її активною допомогою жоден винний не unikнув справедливого покарання, і завжди тріумфувало правосуддя. Закон надає потерпілому широкі права для відстоювання своїх інтересів. Але надати права – це одна справа, а інша – створити реальні умови для їхньої реалізації [15, с. 136].

Так, наприкінці досудового розслідування у формі звернення до суду з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності потерпілий наділений правом знати про прийняття такого рішення. Зокрема, у ч. 3 ст. 286 КПК передбачено, що перед направленням клопотання до суду прокурор зобов'язаний ознайомити з ним потерпілого та з'ясувати його думку щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності. К.Є. Лисенкова вказує на відсутність у цьому випадку можливості реалізації принципу змагальності сторін, оскільки, як і при прийнятті рішення про закриття кримінального провадження, сторони обвинувачення та захисту не мають протилежних правових позицій. У той же час норма КПК України щодо з'ясування думки потерпілого з приводу можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності має декларативний характер. Хоча і в п. 8 ч. 1 ст. 287 КПК України передбачено, що в клопотанні про звільнення від кримінальної відповідальності зазначаються відомості про ознайомлення з ним потерпілого та його думка щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності, іншими кримінально-процесуальними нормами прямо не передбачений порядок реалізації потерпілим свого права у випадку його незгоди з таким клопотанням [16, с. 98]. Однак, на думку О.О. Торбаса, позиція потерпілого здебільшого не впливає на остаточне рішення суду, суд може не враховувати думку потерпілого, а лише взяти до уваги сам факт відшкодування шкоди. При звільненні від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим думка потерпілого обов'язково враховується, з інших підстав – позиція потерпілого буде відігравати допоміжну функцію [17, с. 139].

Проте, ми погоджуємось із думкою Ірини Гловюк, яка вказує на важливість питання ідентифікації думки потерпілого стосовно звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності [18]. Зокрема, це стосується окремих підстав звільнення від відповідальності. Так, якщо мова йде про ст. 49 КК України – закінчення строків давності, то ця думка, окрім факту її з'ясування, юридичного значення для саме змісту рішення про звільнення від кримінальної відповідальності за ст. 49 КК України не має, оскільки ця підстава є імперативною. Це відповідно вказує на відсутність впливу потерпілого на звільнення від кримінальної відповідальності за цією підставою та ставить під сумнів мету з'ясування думки потерпілого при імперативних підставах звільнення від кримінальної відповідальності [19, с. 4].

Разом із тим, якщо йдеться про звільнення на підставі ст. 46 КК України, то ситуація буде протилежною. Аналізуючи постанову ККС ВС від 5 жовтня 2021 року [20], авторка приходить до висновку, що обов'язковою процесуальною умовою для встановлення такої підстави звільнення від кримінальної відповідальності, як «примирення особи, яка вчинила злочин, з потерпілим» (ст. 46 КК), під час розгляду відповідного питання в суді є підтвердження факту примирення винного з потерпілим, зокрема і під час з'ясування думки потерпілого щодо можливості звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності за цією підставою. У цьому випадку потерпілий особисто або шляхом подання письмової заяви від свого імені має висловити свою думку стосовно того, чи фактично відбулося примирення; прямо вказати, чи підтримує він клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, чи заперечує проти нього [18]. У постанові Верховного Суду від 29 липня 2021 р. у справі № 552/5595/18 також вказано, що в разі закриття кримінального провадження на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК України у зв'язку зі звільненням його від кримінальної відповідальності, а не на підставі п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України, який передбачає закриття кримінального провадження в разі, коли потерпілий (а у випадках, визначених цим Кодексом, його представник) відмовився від обвинувачення в кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, думка потерпілих з'ясується, однак для закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності відмова потерпілих від обвинувачення не є визначальною [21].

Отже, аналіз ч. 3 ст. 286 КПК України свідчить про її декларативний характер. Ми повністю погоджуємось із думкою О.О. Торбаса з приводу того, що, хоча законодавець зобов'язав і прокурора, і суддю з'ясувати думку потерпілого при звільненні особи від кримінальної відповідальності, позиція потерпілого здебільшого ніяк не може вплинути на остаточне рішення суду [17, с. 141]. Водночас підтримуючи Г.І. Глобенко, вважаємо, що ч. 3 ст. 286 КПК України також має бути доповнена положеннями з приводу фіксування у відповідному протоколі вказаних дій щодо потерпілого [22, с. 59]. Вирішення цього питання В.А. Шкелебей бачить у складанні протоколу за результатами ознайомлення потерпілого з клопотанням, у якому обов'язково потрібно фіксувати його згоду на примирення сторін і звільнення особи від кримінальної відповідальності. Зазначене слід вважати обов'язковою умовою для подальшого закриття кримінального провадження з таких підстав [23, с. 1084]. У той же час з'ясування думки потерпілого щодо можливості звільнення підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності характеризується кореляцією значення з імперативністю або диспозитивністю підстави звільнення від кримінальної відповідальності; форма оцінки висловлення думки може залежати від підстави звільнення від кримінальної відповідальності [18].

Висновки. Таким чином, право учасників кримінального провадження на доступ до матеріалів досудового розслідування прямо залежить від їх процесуального становища, ролі та мети участі в кримінальному провадженні, виконання кримінально-процесуальних функцій і завдань. Виходячи з аналізу напрацьованої науки кримінального процесуального права, практики застосування чинного законодавства, можемо зазначити, що під інституту доступу до матеріалів досудового розслідування варто розуміти сукупність правових

норм, що регулюють процедуру реалізації учасниками кримінального провадження права на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування шляхом подання клопотання слідчому, прокурору, слідчому судді з метою здійснення належного захисту своїх прав, свобод і законних інтересів, які були порушені (або

можуть бути порушені) під час досудового розслідування. Однак, процесуальний порядок надання доступу до матеріалів досудового розслідування містить низку проблем практичного характеру, вирішення яких сприятиме ефективному виконанню завдань кримінального провадження в цілому.

Список використаних джерел

1. Рішення Конституційного Суду України (Перший сенат) у справі за конституційною скаргою Плескача В'ячеслава Юрійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень другого речення частини четвертої статті 42 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 22 січня 2020 року № 1-р(І)/2020. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p1_2020.pdf
2. Осмолян В.А. Ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2012. 196 с.
3. Боржецька Н.Л. Форми закінчення досудового розслідування: правові, теоретичні та прикладні проблеми : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Острог, 2016.
4. Бойко О.В. Право на справедливий судовий розгляд у кримінальному судочинстві України : дис. ... докт. філософ.: 081 – Право. Київ, 2021. 270 с.
5. Марченко Т.Ю. Право підозрюваного, обвинуваченого мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту: теорія і практика реалізації у кримінальному провадженні України : дис. ... докт. філософ.: 081 – Право. Одеса, 2021. 292 с.
6. Торбас О.О. Форми закінчення досудового розслідування за Кримінальним процесуальним кодексом України : монографія. Одеса : Юридична література, 2015. 168 с.
7. Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України : підручник. 2-е вид., перероб. і допов. / Є.Г. Коваленко, В.Т. Малярченко. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 712 с.
8. Пожар В.Г. Щодо термінологічного визначення категорії «суб'єкти кримінального провадження» та його співвідношення з суміжними поняттями. Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В.М. Дрьомін ; НУ «ОЮА». Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 467–468.
9. Азаров Ю.І. Класифікація учасників кримінального процесу. *Митна справа*. 2014. Спецвипуск. С. 111–114.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
11. Кучинська О.П. Процесуальний статус свідків: деякі особливості за новим КПК України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 295–300.
12. Шпотаківська О.В. Суспільні та особисті інтереси у кримінальному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 20 с.
13. Шило О.Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України. Харків : Право, 2011. 472 с.
14. Тітко І.А. Нормативне забезпечення та практика реалізації приватного інтересу в кримінальному процесі України : монографія. Харків : Право, 2015. 448 с.
15. Ноздріна М.О. Диспозитивність як елемент принципу змагальності у кримінальному процесі України : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2004. 216 с.
16. Лисенкова К.Є. Принцип змагальності сторін у досудовому кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 253 с.
17. Торбас О.О. Думка потерпілого щодо можливості звільнення особи від кримінальної відповідальності за Кримінальним процесуальним кодексом 2012 року. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 137–141.
18. Глов'юк Ірина. Проблеми ідентифікації думки потерпілого щодо звільнення від кримінальної відповідальності: судова практика. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/problemi-identifikaciyi-dumki-poterpilogo-shhodo-zvinnennia-vid-kriminalnoyi-vidpovidalnosti-sudova-praktika>
19. Глов'юк І.В. Консенсуальні аспекти звільнення від кримінальної відповідальності за ст. 49 КК України (питання судової практики). *Правова політика України: історія та сучасність* : матеріали II Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Житомир, 8 жовтня 2021 року). Житомир : Житомирська політехніка, 2021. С. 3–5.
20. Постанова ККС ВС від 5 жовтня 2021 року. Справа № 715/2106/20. URL: <https://cutt.ly/W3QSmwH>
21. Постанова Верховного Суду від 29 липня 2021 року. Справа № 552/5595/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/98728753>
22. Глобенко Г.І. До питань процесуального порядку звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 3. С. 58–61.
23. Шкелебей В.А. Проблеми закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності. *Форум права*. 2012. № 4. С. 1080–1085.

References

1. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (Pershyi senat) u spravi za konstytutsiinou skarhoiu Pleskacha Viacheslava Yuriiovycha shhodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen drugoho rechennia chastynty chetverttoi statti 42 Zakonu Ukrainy "Pro Konstytutsiinyi Sud Ukrainy" vid 22 sichnia 2020 roku № 1-r(I)/2020 [The decision of the

Constitutional Court of Ukraine (First Senate) in the case of the constitutional complaint of Vyacheslav Yuriyovych Pleskach regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the provisions of the second sentence of part four of Article 42 of the Law of Ukraine "On the Constitutional Court of Ukraine" dated January 22, 2020]. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p1_2020.pdf [in Ukrainian].

2. Osmolian, V.A. (2012). *Oznaiomlennia uchasnykiv protsesu z materialamy kryminalnoi spravy* [Acquaintance of the process participants with the materials of the criminal case]. *Candidate's thesis*. Nats. akad. vnutr. sprav. Kyiv, 196 s. [in Ukrainian].

3. Borzhetska, N.L. (2016). *Formy zakinchennia dosudovoho rozsliduvannia: pravovi, teoretychni ta prykladni problemy* [Forms of termination of pre-trial investigation: legal, theoretical and applied problems]. *Candidate's thesis*. Ostroh [in Ukrainian].

4. Boiko, O.V. (2021). *Pravo na spravlyvyi sudovy rozghliad u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy* [The right to a fair trial in the criminal justice system of Ukraine]. *Doctor's thesis*. Kyiv, 270 s. [in Ukrainian].

5. Marchenko, T.Yu. (2021). *Pravo pidozriuvanoho, obvynuvachenoho maty chas i mozhlyvosti, neobkhdni dlia pidgotovky svoho zakhystu: teoriia i praktyka realizatsii u kryminalnomu provadzhenni Ukrainy* [The right of the suspect, the accused to have the time and opportunities necessary to prepare his defense: theory and practice of implementation in criminal proceedings of Ukraine]. *Doctor's thesis*, 292 s. [in Ukrainian].

6. Torbas, O.O. (2015). *Formy zakinchennia dosudovoho rozsliduvannia za Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy* [Forms of completion of pre-trial investigation according to the Criminal Procedure Code of Ukraine]. Odesa: Yurydychna literature, 168 s. [in Ukrainian].

7. Kovalenko, Ye.H., Maliarenko, V.T. (2008). *Kryminalnyi protses Ukrainy* [Criminal process of Ukraine]: pidruchnyk. 2-e vyd., pererob. i dopov. Kyiv: Yurinkom Inter, 712 s. [in Ukrainian].

8. Pozhar, V.H. (2013). *Shchodo terminolohichnoho vyznachennia katehorii "subiekty kryminalnoho provadzhennia" ta yoho spivvidnoshennia z sumizhnymy poniattiamy* [Regarding the terminological definition of the category "subjects of criminal proceedings" and its relationship with related concepts]. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: materialy Mizhnar. nauk. konf. prof.-vykl. ta aspirant. skladu (m. Odesa, 16-17 travnia 2013 r.)*. NU "OIuA". Pivd. rehion. tsentr NAPrN Ukrainy. Odesa: Feniks, 2, 467–468 [in Ukrainian].

9. Azarov, Yu.I. (2014). *Klasyfikatsiia uchasnykiv kryminalnoho protsesu* [Classification of participants in the criminal process]. *Mytna sprava. Spets.vypusk*, 111–114 [in Ukrainian].

10. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy* (2013). [Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 9–10, 11–12, 13 (88) [in Ukrainian].

11. Kuchynska, O.P. (2013). *Protseualnyi status svidkiv: deiaki osoblyvosti za novym KPK Ukrainy* [Procedural status of witnesses: some features under the new Code of Criminal Procedure of Ukraine]. *Yurydychnyi chasopys natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 1, 295–300 [in Ukrainian].

12. Shpotakivska, O.V. (2005). *Sypilni ta osobysti interesy u kryminalnomu sudochynstvi* [Public and personal interests in criminal justice]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, 20 s. [in Ukrainian].

13. Shylo, O.H. (2011). *Teoretyko-prykpadni osnovy realizatsii konstytutsiinoho prava liudyny i hromadianyna na sudovy zakhyst u dosudovomu provadzhenni v kryminalnomu protsesi Ukrainy* [Theoretical and practical foundations of the implementation of the constitutional right of a person and a citizen to judicial protection in pre-trial proceedings in the criminal process of Ukraine]. Kharkiv: Pravo, 472 s. [in Ukrainian].

14. Titko, I.A. (2015). *Normatyvne zabezpechennia ta praktyka realizatsii pryvatnoho interesu v kryminalnomu protsesi Ukrainy* [Normative provision and practice of realization of private interest in the criminal process of Ukraine]. Kharkiv: Pravo, 448 s.

15. Nozdrina, M.O. (2004). *Dyspozytyvnist yak element pryntsyphu zmahalnosti u kryminalnomu protsesi Ukrainy* [Dispositivity as an element of the adversarial principle in the criminal process of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kharkiv, 216 s. [in Ukrainian].

16. Lysenkova, K.Ie. (2016). *Pryntsyph zmahalnosti storin u dosudovomu kryminalnomu provadzhenni* [The principle of competition between parties in pre-trial criminal proceedings]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 253 s. [in Ukrainian].

17. Torbas, O.O. (2013). *Dumka poterpiloho shchodo mozhlyvosti zvlennia osoby vid kryminalnoi vidpovidalnosti za Kryminalnym protsesualnym kodeksom 2012 roku* [The victim's opinion regarding the possibility of releasing a person from criminal liability under the Criminal Procedure Code of 2012]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 2, 137–141 [in Ukrainian].

18. Hloviuk Iryna. *Problemy identyfikatsii dumky poterpiloho shchodo zvlennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti: sudova praktyka* [Problems of identifying the victim's opinion regarding exemption from criminal responsibility: judicial practice]. Retrieved from: <https://www.hsa.org.ua/blog/problemi-identifikatsiyi-dumki-poterpilogo-shchodo-zvlennia-vid-kryminalnoyi-vidpovidalnosti-sudova-praktika> [in Ukrainian].

19. Hloviuk, I.V. (2021). *Konsensualni aspekty zvlennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti za st. 49 KK Ukrainy (pytannia sudovoi praktyky)* [Consensual aspects of exemption from criminal liability under Art. 49 of the Criminal Code of Ukraine (issues of judicial practice)]. *Pravova polityka Ukrainy: istoriia ta suchasnist: materialy II Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru (m. Zhytomyr, 8 zhovtnia 2021 roku)*. Zhytomyr: Zhytomyrska politekhnika, 3–5 [in Ukrainian].

20. *Postanova KKS VS vid 5 zhovtnia 2021 roku, sprava № 715/2106/20* [Resolution of the Central Committee of the Supreme Court dated October 5, 2021, case No. 715/2106/20]. Retrieved from: <https://cutt.ly/W3QSmwH> [in Ukrainian].

21. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 29 lypnia 2021 roku. Sprava № 552/5595/18* [Resolution of the Supreme Court dated July 29, 2021. Case No. 552/5595/18]. Retrieved from: <https://verdictum.ligazakon.net/document/98728753> [in Ukrainian].

22. Hlobenko, H.I. (2019). *Do pytan protseualnoho poriadku zvlennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti u zviazku zi zminoiu obstanovky* [Regarding issues of the procedural order of exemption from criminal responsibility in connection with a change in the situation]. *Pivdenoukrainskyi pravnychy chasopys*, 3, 58–61 [in Ukrainian].

23. Shkelebei, V.A. (2012). Problemy zakryttia kryminalnoho provadzhennia u zviazku zi zvilnenniam osoby vid kryminalnoi vidpovidalnosti [Problems of closing criminal proceedings in connection with the release of a person from criminal responsibility]. *Forum prava*, 4, 1080–1085 [in Ukrainian].

Mudretska Hanna,

Candidate of Law Science

(Odesa State University of Internal Affairs, Odesa)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8203-1710>

IMPLEMENTATION BY PARTICIPANTS OF CRIMINAL PROCEEDINGS OF THE RIGHT TO ACCESS TO PRE-JUDICIAL INVESTIGATION MATERIALS

The article analyzes individual issues of implementation of the right to access to pre-trial investigation materials by participants in criminal proceedings. It was determined that the right of the participants in the criminal proceedings to access the materials of the pre-trial investigation is a necessary condition for ensuring their constitutional rights, freedoms and legitimate interests in the criminal proceedings. Considering the content of Clause 25, Part 1, Art. 3 of the Criminal Procedure Code of Ukraine stipulates that all participants in criminal proceedings are given the appropriate procedural status, while the common thing for them is that they all participate in criminal proceedings in one form or another; enter into procedural legal relations with each other.

Analyzing the concepts of "legitimate interest" and "self-interest" in criminal proceedings, it was established that although the participants in criminal proceedings who contribute to the achievement of its objectives do not have an interest in the outcome of criminal proceedings, they do not lack self-interest when participating in criminal proceedings, respectively they may be interested in obtaining access to the materials of the pre-trial investigation for review in the part that concerns their interests.

It is noted that the realization of the victim's right to familiarize himself with the materials of the pre-trial investigation is complicated in comparison with the procedural capabilities of the parties to the criminal proceedings, which, in particular, manifests itself at the end of the pre-trial investigation in the form of an appeal to the court with a request for release from criminal liability. In connection with this, the question arises about the need to identify the victim's opinion regarding the release of the accused from criminal liability.

On the basis of the outlined problematic aspects, it was determined that the procedural procedure for providing access to the materials of the pre-trial investigation contains a number of practical problems, the solution of which will contribute to the effective performance of the tasks of criminal proceedings as a whole.

Key words: criminal proceedings, pre-trial investigation, participants in criminal proceedings, access to pre-trial investigation materials.